

ORIGINAL ARTICLE

Identifying and Prioritizing Policy Making Obstacles in the Distance Higher Education System Using the Fuzzy Vicor Technique (Case study: Payame Noor University)

Anvar Shahmohammdi^{1*} , Feryedon Ahmadi² , Bahmani Sayran³

1. Assistant Professor, Department of Education, Payame Noor University, Tehran, Iran.
2. Associate Professor, Department of Public Administration, Payame Noor University, Tehran, Iran.
3. Master of Department of Public Administration, Payam Noor University, Tehran, Iran.

Correspondence:

Anvar Shahmohammdi

Email: anvar1354@pnu.ac.ir

Receive Date: 26/Nov/2024

Revise Date: 15/Feb/2025

Accept Date: 13/Apr/2025

Publish Date: 21/Mar/2026

How to cite:

Shahmohammdi, A. Ahmadi, F & Bahmani, S. (2026). Identifying and Prioritizing Policy Making Obstacles in the Distance Higher Education System Using the Fuzzy Vicor Technique (Case study: Payam Noor University). *Technology and Scholarship in Education*, 6 (1), 20, 53-66. <https://doi.org/10.30473/t-edu.2025.72899.1222>

ABSTRACT

The purpose of this study was to identify and prioritize obstacles to policy-making in the distance higher education system using the fuzzy Vicor technique. The research method was a descriptive survey type and the participants were members of the faculty of Payam Noor University in related fields, of which 8 were selected using purposive and criterion-based sampling. The researcher-made research instrument was based on policy-making, which was prepared and adjusted by studying the theoretical foundations and empirical background of the research in the form of 25 items, and its face and content validity was confirmed based on the opinions of experts, and the fuzzy Vicor method was used for data analysis. The research findings led to the identification of obstacles to policy-making in the distance higher education system in three dimensions: design and development, implementation and evaluation, and 25 components in these dimensions. The obstacles of the lack of a comprehensive database and up-to-date and accessible scientific resources and foundations for policy-making and neglect of the degree of influence of the distance higher education system's budget dependence on policy-making were assigned the most and least importance among the obstacles to policy-making in the opinion of experts, respectively. Accordingly, it is suggested that those involved in the distance higher education system should pay more attention to removing the obstacles identified in the results of this research in the three dimensions of design and development, implementation and evaluation of policies.

KEYWORDS

Policy Making Obstacles, Distance Learning System, Fuzzy Vicor, Higher Education.

«مقاله پژوهشی»

شناسایی و اولویت بندی موانع خطمشی گذاری در نظام آموزش عالی از راه دور با استفاده از تکنیک ویکور فازی (مورد مطالعه: دانشگاه پیام نور)

انور شاهمحمدی*^۱ ID، فریدون احمدی^۲ ID، سه یران بهمنی^۳ ID

چکیده

هدف این پژوهش شناسایی و اولویت بندی موانع خطمشی گذاری در نظام آموزش عالی از راه دور با استفاده از تکنیک ویکور فازی بود. روش پژوهش توصیفی از نوع پیمایشی و مشارکت کنندگان اعضای هیئت علمی دانشگاه پیام نور در رشته های مرتبط با موضوع بودند که از این تعداد ۸ نفر از آنها با استفاده از نمونه گیری هدفمند و ملاک محور انتخاب شدند. ابزار پژوهش محقق ساخته بر مبنای خطمشی گذاری که با مطالعه مبانی نظری و پیشینه تجربی پژوهش در قالب ۲۵ گویه تهیه و تنظیم گردید و روایی صوری و محتوایی آن بر اساس نظر صاحب نظران به تایید رسیده و برای تحلیل داده از روش ویکور فازی استفاده گردید. یافته های پژوهش منجر به شناسایی موانع خطمشی گذاری در نظام آموزش عالی از راه دور در سه بعد طراحی و تدوین، اجرا و ارزیابی و ۲۵ مولفه در این ابعاد گردید و موانع فراهم نبودن پایگاه اطلاعاتی جامع و منابع و مبانی علمی به روز و در دسترس برای خطمشی گذاری و غفلت از میزان تأثیر گذاری وابستگی بودجه نظام آموزش عالی از راه دور در خطمشی گذاری به ترتیب بیشتر و کمترین اهمیت را از بین موانع خطمشی گذاری را در نظر متخصصان به خود اختصاص دادند. بر این اساس پیشنهاد می شود دست اندکاران نظام آموزش عالی از راه دور جهت برطرف کردن موانع احصاء شده از نتایج این تحقیق در سه بعد طراحی و تدوین، اجرا و ارزیابی خطمشی ها اهتمام بیشتری مبذول دارند.

واژه های کلیدی

موانع خطمشی گذاری، نظام آموزش از راه دور، ویکور فازی، آموزش عالی.

۱. استادیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
۲. دانشیار گروه مدیریت دولتی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
۳. کارشناسی ارشد، گروه مدیریت دولتی، دانشگاه پیام نور، اراک، ایران.

نویسنده مسئول: انور شاهمحمدی
رایانامه: anvar1354@pnu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۹/۰۶

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۱/۲۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۱/۲۴

تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۰۱/۰۱

استناد به این مقاله:

شاهمحمدی، انور؛ احمدی، فریدون و بهمنی، سه یران. (۱۴۰۵). شناسایی و اولویت بندی موانع خطمشی گذاری در نظام آموزش عالی از راه دور با استفاده از تکنیک ویکور فازی (مورد مطالعه: دانشگاه پیام نور)، *فصلنامه علمی فناوری و دانش پژوهی در تعلیم و تربیت*، ۶(۱)، ۲۰-۵۳-۶۶.

<https://doi.org/10.30473/t-edu.2025.72899.1222>

مقدمه

وسیله آنها تعیین می‌کنند که کدام گزینه و چه وقت باید به یک اقدام عملی تبدیل شود (دانش فرد، ۱۳۹۲).

امروزه آموزش عالی به دلیل تأثیر عمیق و همه جانبه ای که بر رشد و توسعه ملی و ارتقا دانش و فناوری دارد، مورد توجه زیادی واقع شده است. در واقع می‌توان گفت آموزش عالی یکی از پرارزش‌ترین منابعی که جامعه برای پیشرفت و توسعه در اختیار دارد و یکی از اثربخش‌ترین سازوکارهای هر کشوری برای مقابله با بزرگ‌ترین چالش‌های قرن حاضر به شمار می‌آید (با ویلی و همکاران، ۱۴۰۱). نظام آموزش عالی برای دستیابی به این مهم لازم است سیاست‌ها و خط‌مشی‌های مناسبی را در زمینه‌های آموزشی و پژوهشی در عرصه دانشگاه‌ها و دیگر مؤسسات آموزشی اتخاذ کند (قربانیان، قهرمانی و ابوالقاسمی، ۱۳۹۹). خط‌مشی‌گذاری آموزشی شامل اصول و سیاست‌های دولت در حوزه‌های آموزش و همچنین مجموعه‌ای از قوانین و مقرراتی است که نظام آموزشی را مدیریت می‌کند (گرچی پور و خاشعی، ۱۳۹۸). در طول چند دهه گذشته آموزش عالی جهان با تغییرات اساسی و چالش‌های جدیدی مواجه شده است (فلکا، مارین^۶ و فلکا، ۲۰۱۶). این چالش‌ها به لزوم مسئولیت‌پذیری و پاسخ‌گویی و روی آوری به نظام‌های جدید آموزشی در نظام آموزش عالی ایران منجر شده است (کریمخانی و همکاران، ۱۳۹۹). این روی آوری به رویکردهای جدید که نظام آموزش از راه دور یکی از آنهاست، در سازمان‌ها باعث شده است درک درستی از تغییرات بنیادی و اساسی در رسالت‌ها، راهبرد، نقش‌ها، برنامه‌ها، نیازها، روش‌ها و فناوری‌ها برای برطرف کردن گره‌ها، ابهامات و پیچیدگی‌های جاری داشته باشند تا قادر به تضمین بقای بلند مدت خود باشند (یمنی دوزی سرخابی، ۱۳۹۷). در این مسیر موانعی وجود دارند که فاصله بین وضع موجود و مطلوب را زیاد کرده است، تناسب سیاست‌ها، کارایی برنامه‌ها و اثر بخشی فعالیت‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهند. موانع عوامل بازدارنده‌ای هستند که از به کارگیری ابزارهای مشخص، جلوگیری و یا راه‌های اجرایی شدن آن را محدود می‌کند. این موانع می‌تواند موجب بی‌اثر شدن خط‌مشی‌گذاری شوند و جلو موفقیت آن را بگیرند (نصیری فیروز و اسکندری، ۱۴۰۲). در چنین شرایطی نظام عالی از راه دور در صورتی می‌توانند پایدار، پیشرو و موفق باشد که موانع پیش رو خط‌مشی‌گذاری خویش را بشناسند و با گذر زمان، توان سازمانی خود را برای تحقق آن بالا ببرند. محققان در تبیین مشکلات خط‌مشی‌گذاری و سیاست‌گذاری به‌طور کلی، و خط‌مشی‌گذاری‌ها و سیاست‌گذاری آموزشی به‌طور خاص، عوامل زیادی را برشمرده‌اند و اکثر آنان بر این باورند که مشکلات خط‌مشی‌گذاری‌ها با شرایط محلی هر جامعه متفاوت بوده و از طرف دیگر پژوهش‌های مرتبط با موانع خط‌مشی‌گذاری در حوزه نظام آموزش عالی مخصوصاً نظام آموزش از راه دور در کشور بسیار محدود است.

خط‌مشی عبارت است اقداماتی که دولت‌ها برای طراحی و بازنگری برنامه‌های خود در پیشبرد اهداف انجام می‌دهند به عبارت دیگر تلاش‌های سیاسی هماهنگ شده دولت‌ها برای دستیابی به نتایج مطلوب است (کاپلنر^۱، کنل^۲ و ستینبچ^۳، ۲۰۲۵). از این رو خط‌مشی‌ها اهداف انعکاسی، ارزش‌های نو و روابط جدیدی است که در نتیجه مسائل جدید پدید می‌آیند (الوانی و شریف‌زاده، ۱۳۹۱). صاحب نظران تعاریف متعددی در خصوص خط‌مشی‌گذاری ارائه داده‌اند. برخی آن را تعهد به انجام بعضی از کارها به صورت فرایندی و برخی آن را به اقداماتی که از زمان احساس مشکل شروع و به ارزیابی نتایج حاصل از اجرای خط‌مشی ختم می‌گردد، تعریف کرده‌اند (صبوری، گیوریان و حق شناس کاشانی، ۱۳۹۹). عده‌ای نیز بر اساس اجزای متشکله آنکه اصطلاحاً هدف، محتوا و اثر نامیده می‌شود، تعریف نموده‌اند و بیان داشته‌اند که هدف به مقصدی گفته می‌شود که خط‌مشی برای دستیابی به آن شکل می‌گیرد. محتوا به بخشی از خط‌مشی اطلاق می‌شود که از انتخاب گزینه مطلوب به دست می‌آید. اثر (نتیجه) خط‌مشی نیز ناظر به تغییراتی است که به سبب اجرای خط‌مشی ایجاد می‌شود (محمدزاده کلاتی و همکاران، ۱۴۰۳). برخی نیز در مطالعات خود خط‌مشی‌گذاری را فرایند تصمیم‌گیری می‌دانند که از دو منظر چگونگی اتخاذ تصمیمات و ارزیابی اثربخشی تصمیمات را مورد تأکید قرار می‌دهند و بر این اساس معتقدند خط‌مشی‌گذاری شامل تدوین، اجرا و ارزیابی خط‌مشی می‌شود (رجایی، ۱۴۰۱). از دیدگاه اندرسون^۴ (۲۰۱۱) فرایند خط‌مشی‌گذاری بر پنج مرحله تشخیص مساله و تنظیم دستور کار، تدوین، گزینش، اجرا، ارزیابی تشریح شده است. بنابراین خط‌مشی‌گذاری به واسطه نقش اساسی که عوامل آن، وظایف مختلفی را در راستای انجام و اجرای فرایند خط‌مشی‌گذاری ایفا می‌کنند، فرایندی چند مرحله‌ای است (ضابط پور کردی و همکاران ۱۳۹۸). در نهایت برخی نیز به مراحل خط‌مشی‌گذاری توجه داشته و آن را شامل شناخت مساله یا مشکل، ارجاع و طرح مساله در سازمان‌های عمومی، تهیه و تدوین خط‌مشی، قانونی کردن و مشروعیت بخشیدن به خط‌مشی، ابلاغ و اجرای خط‌مشی عمومی و در نهایت ارزشیابی خط‌مشی اجرا شده و کسب اطلاعات از بازتاب عملیات اجرا شده، دانسته‌اند و معتقد هستند که وجود ضعف در یکی از این مراحل منجر به ایجاد مشکل در مراحل بعدی می‌شود و نیز نقاط قوت در هر یک از این مراحل روی کل فرایند تأثیر مثبت می‌گذارد (اسدی فر، ۱۳۹۰). در این فرایند خط‌مشی‌گذاری، مجموعه به هم وابسته‌ای از فعالیت‌ها و اقداماتی است که با شناسایی مسائل عمومی، ایده‌ها و اولویت‌های دولت را در حالت‌های مختلف برای افراد یا مراجع تصمیم‌گیرنده تعیین می‌کند و بدین

4 Anderson
5 Fleaca et al
6 Marin

1 Kaplaner
2 Knill
3 Steinebach

در تولید علم و فراهم آوردن الزامات آن و فهم نادرست از پدیدار علم فناوری و پدیدار آموزش عالی و دست نیافتن به یک اجماع بر سر آنها اشاره کرده است. از نظر مقدس پور و دیگران (۱۳۹۹) موانع ساختاری از جمله موانع مهم در فرایند خطمشی‌ها هستند. کریمخانی و همکاران (۱۳۹۹) در مطالعه خود بر توجه مدیریت استراتژیک، چتر حمایت، توجه به کیفیت مداری، توجه به زیرساخت‌ها، توجه به دستاوردهای خطمشی تأکید داشته‌اند. ضابط پور کردی و همکاران (۱۳۹۸) در مطالعه‌ای با عنوان شناسایی و اولویت بندی موانع و چالش‌های اجرای خطمشی‌های آموزش عالی در ایران نشان دادند که موانع مدیریتی، درون‌سازمانی، فردی، کشوری، تدوین خطمشی، نظام آموزشی، اسناد بالا دستی، محیطی، و ابزاری و اجتماعی و فرهنگی از جمله موانع اجرای این خطمشی هستند. هدایتی و صالحی عمران (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان مفهوم پردازشی مدل بومی خطمشی‌گذاری مبتنی بر شواهد در آموزش عالی ایران برای یک پارچه سازی خطمشی‌گذاری آموزش عالی چگونگی بر ایجاد نظام پایش مبتنی بر شواهد تأکید داشته‌اند. عباسی، قلی پور و هادی (۱۳۹۷) در پژوهشی خود نشان دادند که عوامل فردی از جمله: ارتقای توان و تخصص خطمشی‌گذاری و بهره‌گیری از ایده‌های نخبگان. عوامل زمینه‌ای مانند ارزشیابی پژوهش‌ها و خطمشی‌های پیشین، رسانه‌های جمعی و ایجاد بستر تعاملی خطمشی و همچنین عوامل نهادی مانند: انجمن‌های حرفه‌ای- علمی، ایجاد کانون‌های تفکر، بازنگری در نهادهای تأثیر گذار در خطمشی در موفقیت خطمشی‌ها تأثیر دارند. عباسی و بیگی (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان تبیین چالش‌های اجرای خطمشی‌های عمومی در حوزه‌ی علوم، تحقیقات و فناوری، دریافتند که موانع ناشی از عملکرد افراد و نهادهای خطمشی‌گذاری، موانع ساختاری و مدیریتی، موانع ناشی از ماهیت مسائل حوزه‌ی عتف، موانع مربوط به مجریان خطمشی و موانع محیطی از جمله موانع موجود در فرایند خطمشی‌های وزارت علوم هستند. بزرگ نژاد و شریف‌زاده (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان تأثیر اجرای خطمشی‌های آموزش عالی کشور با توجه به ارزیابی برنامه‌های سوم و چهارم و پنجم توسعه‌ی جمهوری اسلامی ایران بر عملکرد وزارت علوم و تحقیقات و فناوری نشان دادند که کیفیت مداری در آموزش عالی به‌عنوان مقوله‌ی محوری اجرای خطمشی برنامه‌ها توسعه‌ی علم و فناوری بر مبنای شرایط عالی مدیریت راهبردی آموزش عالی با در نظر گرفتن زیر ساخت‌های مالی و انسانی در جامعه محقق می‌شوند. مهدی (۱۳۹۴) در مطالعه خود نشان داد که سیاست‌گذاران آموزش عالی، باید الزامات و شرایط محیطی، علمی و زمینه‌های مناسب و سازنده برای تحقق و فعلیت راهبردهای سازگاری دانشگاه با محیط را فراهم کنند. فراست خواه (۱۳۹۲) در مطالعه خود با

بر این اساس بازهم تلاش شد تا مطالعاتی که زوایای آشکار و نهان موانع خطمشی‌گذاری در نظام آموزش عالی از راه دور به‌عنوان زیر مجموعه آموزش عالی کشور در آنها دیده‌می‌شود مورد بررسی قرار گیرند تا دید جامعی نسبت به موضوع به‌دست آید. اوکتای رینا^۱، سیارفیودن^۲ و ساهرمین^۳ (۲۰۲۴) در مطالعه‌ای با عنوان تحلیل سیاست آموزشی در مورد اجرای آموزش از راه دور پس از کووید-۱۹ نشان دادند که اجرای آموزش از راه دور با محدودیت‌های از قبیل تعامل اجتماعی، خدمات آموزشی، استفاده از برنامه‌های کاربردی یادگیری، محدودیت‌های مرتبط با اینترنت و اقتصاد روبه‌رو بوده است. آریا^۴ و همکاران (۲۰۲۳) در مطالعه خود بر با عنوان عوامل مؤثر بر اجرای استراتژیک سیاست‌های آموزش عالی: مطالعه دانشگاه‌های دولتی در هند بر پنج عامل رهبری، ارتباطات، افراد، ساختار و تخصیص منابع تأکید داشتند. این ایزو^۵ (۲۰۲۲) در مطالعه‌ای با عنوان مشکلات اجرای سیاست آموزشی و تأثیر آن بر رفاه بازار کار معلمان در نیجریه نشان داد که نبود بودجه، عدم پاسخ‌گویی، مدیریت و حکمرانی، عدم تداوم سیاست‌های آموزشی، از موانع اجرای سیاست‌های آموزشی بودند. الجبار (۲۰۱۸) در مطالعه‌ای با عنوان سیاست‌گذاری یادگیری الکترونیکی در عربستان سعودی: چالش‌ها و موفقیت‌ها به ناتوانی دولت در تطبیق نیازهای آموزشی با کیفیت با جمعیت روبه‌رشد، نبود منابع انسانی، عدم توجه به آموزش زنان، عدم توجه تفاوت‌های فرهنگی اشاره کرده است. در پژوهشی که اولیور^۶ و همکاران (۲۰۱۴) در مطالعه خود بر مهارت و آگاهی خطمشی‌گذاران در فرایند خطمشی‌گذاری تأکید کرده‌اند. تامرس^۷ (۲۰۱۱) در مطالعه خود نشان داد که یکی از موانع مهم اجرای خطمشی‌ها بیگانگی مجریان از خطمشی است. در مطالعات داخلی نیز مکائیلی و همکاران (۱۴۰۲) در مطالعه‌ای با عنوان موانع و مشکلات اجرای استراتژی‌های آموزشی از دیدگاه مدیران انجام دادند، نتایج آنها حکایت از موانع مالی، نبود منابع انسانی، تعدد وظایف در اجرای استراتژی‌های آموزشی دارد. رجائی (۱۴۰۱) در مطالعه خود با عنوان آسیب شناسی خطمشی‌گذاری آموزش عالی در ایران بر آسیب‌های کلان فرایندی خطمشی‌گذاری آموزش عالی کشور شامل فراهم نبودن الزامات علمی و عملی فرایند خطمشی‌گذاری و ضعف در اجرای مناسب خطمشی‌های مدون و آسیب‌های کلان ساختاری خطمشی‌گذاری آموزش عالی کشور شامل ضعف در برآورده ساختن الزامات مورد نیاز برای پیاده سازی مناسب سیستم تمرکزگرای اداره امور و کم کارآمدی و پایین بودن میزان اثربخشی شورای عالی انقلاب فرهنگی است و آسیب‌های زمینه‌ای از قبیل مساعد نبودن ویژگی‌های زمینه‌ای برای خطمشی‌گذاری درباره موضوعات آموزش عالی و کم کارآمدی فرهنگی دانشگاه‌ها در ساختن نظام هنجاری

4 Arya et al
5 Enyiazu
6 Oliver et al
7 Tummers

1 Oktarina
2 Syarifudin
3 Suherman

عنوان نقد مدل سیاستگذاری آموزش عالی در ایران سیاستزدگی و مبتنی نبودن خطمشی گذاری آموزش عالی بر عقلانیت را اصلی ترین مانع آن می داند. قلی پور و دیگران (۱۳۹۰) موانع اجرای خطمشی را بوروکراسی، ساختار اجرایی، عوامل محیطی، فرهنگ سازی، قوانین و مقررات، منابع انسانی، ماهیت خطمشی و منابع و امکانات مادی می دانند. بنابراین از یک طرف با مرور نتایج مطالعات انجام شده خارجی به دلیل اینکه هر کدام برای کشور ایران دارند و از طرف دیگر در پیشینه تجربی داخلی نیز مطالعات انجام گرفته در حوزه سیاست گذاری و خطمشی گذاری در نظام آموزش عالی سنتی هستند. لذا قابل تعمیم به نظام آموزش از راه دور نیست و نمی توان نتیجه جامع گرفت. همچنین به لحاظ روش شناسی، پژوهش های قبلی از روش های متنوعی برای مطلع شدن از دیدگاه های افراد استفاده کرده اما استفاده آنها از رویکرد ویکور فازی در بررسی این عوامل صورت نگرفته است. بر این اساس، پژوهش حاضر، هدف خود را بر شناسایی و اولویت بندی موانع خطمشی گذاری در نظام آموزش عالی از راه دور با استفاده از تکنیک ویکور فازی (مورد مطالعه: دانشگاه پیام نور) گذاشته است و در صدد پاسخ گویی به این سؤال است که چه موانعی با چه میزان اهمیتی بر خطمشی گذاری در نظام آموزش عالی از راه دور اثرگذار است؟

روش

تحقیق حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از نظر روش جزو مطالعات موردی است. جامعه آماری پژوهش شامل متخصصان رشته های برنامه ریزی درسی، مدیریت آموزش عالی و آموزش از راه دور بود. از این تعداد ۸ نفر از آنها با استفاده از نمونه گیری هدفمند و ملاک محور انتخاب شدند. ابزار پژوهش پرسش نامه محقق ساخته بود که با مطالعه مبانی نظری و پیشینه تجربی پژوهش در قالب ۲۵ گویه تهیه و تنظیم گردید. روایی ابزار با استفاده از شاخص CVR و برا ساس نظر صاحب نظران محاسبه شده برای عوامل ۹۱٪ به دست آمد و برای تحلیل داده از تکنیک ویکور فازی استفاده گردید. در بسیاری از شرایط، داده های دقیق برای الگوسازی مسائل زندگی واقعی کافی نیستند؛ زیرا قضاوت های انسان و ترجیحات او در بسیاری از شرایط مبهم است و نمی توان آنها را با اعداد دقیق تخمین زد. برای حل این مشکل نظریه فازی برای اولین بار توسط لطفی زاده (۱۹۶۵) مطرح شد که برای تصمیم گیری در مورد داده های غیر قطعی و غیر دقیق مناسب بود (بالسین^۱ و بایراکدوجرول^۲ و کهرمان^۳، ۲۰۱۲). این تکنیک بعدها توسط اپریکوویچ^۴ و ژن^۵ (۲۰۰۴) به منظور حل مسائل تصمیم گیری چند معیاره و دستیابی به بهترین راه حل توافقی معرفی گسترش یافت. این روش روی دسته بندی و انتخاب از یک مجموعه گزینه ها تمرکز دارد و

۱- ایجاد ماتریس تصمیم گیری؛ ساختار این ماتریس به شکل زیر است:

$$D = \begin{matrix} A_1 & \dots & x_{11} & x_{12} & \dots & x_{1n} \\ A_2 & \dots & x_{21} & x_{22} & \dots & x_{2n} \\ \vdots & & \vdots & \vdots & & \vdots \\ A_m & \dots & x_{m1} & x_{m2} & \dots & x_{mn} \end{matrix}$$

در این ماتریس، A_i نشان دهنده ی گزینه ی i ام، x_{ij} نشان دهنده ی شاخص j ام و x_{ij} نشان دهنده ی ارزش گزینه ی A_i با توجه به شاخص C_j می باشد.

۲- بی مقیاس سازی ماتریس تصمیم گیری با استفاده از رابطه ی:

$$f_{ij} = \frac{x_{ij}}{\sqrt{\sum_{i=1}^m x_{ij}^2}}$$

۳- محاسبه ی مقدار ایده ال مثبت و منفی هر شاخص، مطابق با ماتریس استاندارد شده ی D ،

$f^+ = \{f_1^+, f_2^+, f_3^+, \dots, f_n^+\}$ راه حل ایده ال مثبت و $f^- = \{f_1^-, f_2^-, f_3^-, \dots, f_n^-\}$ راه حل ایده ال منفی می باشد. راه حل مثبت و منفی نیز با استفاده از روابط زیر حساب می شود.

$$f_j^+ = \max_j m_{ij}$$

$$f_j^- = \min_j m_{ij}$$

تعیین فاصله ی بین (a_1, a_2, a_3) و (b_1, b_2, b_3) با استفاده از رابطه ی زیر:

$$D(\vec{a}, \vec{b}) = \frac{\sqrt{3}}{3} \sqrt{(a_1 - b_1)^2 + (a_2 - b_2)^2 + (a_3 - b_3)^2}$$

۴- در این گام Q_i, R_i, S_i از روابط زیر محاسبه می شوند که در این رابطه S_i و R_i به ترتیب به عنوان مقدار مطلوب و نامطلوب هر یک از گزینه ها و W_j به عنوان وزن هر یک از معیارها می باشد.

ادامه جدول ۱. موانع مؤثر بر ختمی‌گذاری در نظام آموزش عالی از راه دور

ردیف	گویه‌ها
۱۴	پشتیبانی نکردن مناسب به‌منظور اجرای ختمی‌های مدون
۱۵	نبود همکاری‌های بین سازمانی در اجرای ختمی‌گذاری این نوع نظام آموزشی
۱۶	نبود استقلال نسبی و نگاه جناحی و سیاسی به اجرای ختمی‌گذاری
۱۷	عدم مشارکت گروه‌های مختلف در اجرای ختمی‌گذاری
۱۸	عدم ثبات مدیریتی ناشی از تغییرات سیاسی
۱۹	تغییر جهت ختمی‌های تدوین شده در مرحله اجرا به‌دلیل تغییرات سیاسی و مدیریتی
۲۰	از دستور کار خارج شدن برخی ختمی‌ها به‌دلیل تغییرات ساختاری و محیطی
۲۱	عدم ارزیابی و تضمین‌های مختلف جهت ارزیابی فرایند ختمی‌گذاری از جانب نهادهای متولی
۲۲	تعامل ضعیف نهاد شورای عالی انقلاب فرهنگی به‌عنوان متولی ختمی‌گذاری‌ها در جهت ارزیابی نتایج
۲۳	عدم توجه به بازخواست‌های مختلف در ارزیابی خط مشی‌ها
۲۴	فقدان رویکرد جامع و تعامل نهادهای متولی ختمی‌گذاری جهت ارزیابی عملکردها
۲۵	فقدان نظارت دقیق بر مراحل ختمی‌گذاری

سپس بر اساس آنچه گفته شد و با طی گام‌های روش ویکور فازی ماتریس نرمال شده‌ی تصمیم‌گیری به شرح جدول ۲. به‌دست آمد.

جدول ۲. ماتریس نرمال شده‌ی تصمیم‌گیری

مؤلفه‌ها	افراد خبره	خبره‌ی ۱	خبره‌ی ۲	خبره‌ی هشتم
۱		(۰.۰۰۷۰۷، ۱.۴۱۴)	(۰.۰۰۰۷۰۷)	(۰.۰۰۱۵۲، ۰.۳۰۵)
۲		(۰.۱۳۲، ۱.۴۱۴، ۲.۱۲۱)	(۰.۰۰۰۰۷۰۷)	(۰.۱۵۲، ۰.۳۰۵، ۰.۴۵۷)
:		:	:	:
۲۵		(۰.۰۰۷۰۷، ۱.۴۱۴)	(۰.۰۰۰۷۰۷)	(۰.۱۵۲، ۰.۳۰۵، ۰.۴۵۷)

منبع: (یافته‌های پژوهش)

در گام بعدی مقادیر راه‌حل ایده‌آل مثبت و منفی f^+ و f^- محاسبه شدند که نتایج در جدول ۳. آمده است.

جدول ۳. راه‌حل ایده‌آل مثبت و منفی

f^+	f^-
(۰.۱۳۲، ۱.۴۱۴، ۲.۱۲۱)	(۰.۰۰۰۷۰۷)
(۰.۱۴۴، ۰.۵۳۵، ۲.۱۲۱)	(۰.۰۰۰۷۰۷)
(۰.۱۵۲، ۰.۳۰۵، ۰.۴۵۷)	(۰.۰۰۰۱۵۲)

منبع: (یافته‌های پژوهش)

اختصاص دهد به‌عنوان بهترین گزینه انتخاب می‌شود. نتایج رتبه بندی موانع در جدول شماره ۴. آمده است.

سپس در نهایت بر مبنای روش ویکور فازی، بر اساس مقدار Q گوپه‌ها رتبه‌بندی شده و گزینه‌ای که حداقل مقدار Q را به خود

جدول ۴. مولفه‌های رتبه‌بندی شده

رتبه	مقدار Q	گویه‌ها	مقوله‌های اصلی
۱۲	۰.۵۶۴۱۰۲۵۶۴	نبود دانش و احساس تعهد و مهارت‌های لازم	موانع خط‌مشی‌گذاری طراحی و تدوین خط‌مشی‌ها
۱	۰.۰۳۷۰۷۲۴۴۳	فراهم نبودن پایگاه اطلاعاتی جامع و منابع و مبانی علمی به‌روز و در دسترس برای خط‌مشی‌گذاری	
۲	۰.۱۴۲۶۳۵۳۹۲	عدم توجه به مبانی و اصول علمی در خط‌مشی‌گذاری	
۲۱	۰.۸۰۴۴۸۷۱۷۹	عدم توجه به نیاز سنجی در خط‌مشی‌گذاری	
۲۳	۰.۸۵۸۹۷۴۳۵۹	بی توجهی به کیفیت و اثر بخشی نظام آموزش عالی از راه دور در تدوین خط‌مشی‌گذاری	
۲۰	۰.۷۸۲۰۵۱۲۸۲	تدوین خط‌مشی‌گذاری مبهم و کلی و آرامان گرایانه	
۲۵	۱	غفلت از میزان تأثیر گذاری وابستگی بودجه نظام آموزش عالی از دور در خط‌مشی‌گذاری	
۲۴	۰.۸۷۵	نبود ضوابط و مقررات شفاف و قابل اعتماد در تدوین خط‌مشی	
۱۹	۰.۷۶۹۲۳۰۷۶۹	وجود سیاست زدگی در خط‌مشی‌گذاری نظام آموزش عالی کشور در ارتباط با نظام آموزش از راه دور	
۱۸	۰.۷۵۶۴۱۰۲۵۶	تعدد نهادهای خط‌مشی گذار	
۷	۰.۲۷۲۴۴۳۰۸۴	نبود اراده و بی اعتقادی و تعهد در اجرای خط‌مشی‌ها	موانع اجرای خط‌مشی‌ها
۱۰	۰.۳۲۷۴۳۰۲۶۵	مبهم بودن و مشخص نبودن شرح وظایف جهت اجرای خط‌مشی‌گذاری در نظام آموزش عالی از راه دور	
۴	۰.۲۰۱۹۳۰۲۶۳	کمبود منابع انسانی، مالی، مادی و فناوری جهت اجرای خط‌مشی‌گذاری	
۸	۰.۲۷۳۴۴۳۷۸۴	پشتیبانی نکردن مناسب به‌منظور اجرای خط‌مشی‌های مدون	
۱۳	۰.۵۸۹۷۴۳۵۹	نبود همکاری‌های بین سازمانی در اجرای خط‌مشی‌گذاری این نوع نظام آموزشی	
۱۴	۰.۶۳۹۴۲۳۰۷۷	نبود استقلال نسبی و نگاه جناحی و سیاسی به اجرای خط‌مشی‌گذاری	
۱۵	۰.۷۳۴۳۵۸۹۷۴	عدم مشارکت گروه‌های مختلف در اجرای خط‌مشی‌گذاری	
۳	۰.۱۷۲۹۸۴۲۲۶	وجود ضعف ساختاری در خط‌مشی‌گذاری نظام آموزش عالی کشور در ارتباط با نظام آموزش عالی از راه دور	
۱۷	۰.۲۷۳۹۸۷۱۷۹	تغییر جهت و از دستور خارج شدن خط‌مشی‌های تدوین شده در مرحله اجرا به دلیل تغییرات سیاسی و مدیریتی	
۲۲	۰.۸۳۰۱۲۸۲۰۵	عدم ثبات مدیریتی ناشی از تغییرات سیاسی	
۵	۰.۲۱۷۹۵۵۹۰۴	عدم ارزیابی و تضمین‌های مختلف جهت ارزیابی فرایند خط‌مشی‌گذاری از جانب نهادهای متولی	موانع ارزیابی خط‌مشی‌ها
۶	۰.۲۵۶۴۱۷۴۴۳	تعامل ضعیف نهاد شورای عالی انقلاب فرهنگی به‌عنوان متولی خط‌مشی‌گذاری‌ها در جهت ارزیابی نتایج	
۹	۰.۳۲۶۹۳۰۲۶۳	عدم توجه به بازخواست‌های مختلف در ارزیابی خط‌مشی‌ها	
۱۱	۰.۵۵۷۶۹۲۳۰۸	فقدان رویکرد جامع و تعامل نهادهای متولی خط‌مشی‌گذاری جهت ارزیابی عملکردها	
۱۶	۰.۷۴۱۹۸۷۱۷۹	فقدان نظارت دقیق بر مراحل خط‌مشی‌گذاری	

منبع: (یافته‌های پژوهش)

ضعف ساختاری در خط‌مشی‌گذاری نظام آموزش عالی کشور در ارتباط با نظام آموزش عالی از راه دور» در رتبه سوم «کمبود منابع انسانی، مالی، مادی و فناوری جهت اجرای خط‌مشی‌گذاری» در رتبه چهارم و «عدم ارزیابی و تضمین‌های مختلف جهت ارزیابی فرایند خط‌مشی‌گذاری از جانب نهادهای متولی» در رتبه پنجم و «تعامل ضعیف نهاد شورای عالی انقلاب فرهنگی به‌عنوان متولی خط‌مشی‌گذاری‌ها در جهت ارزیابی

جدول شماره ۴ موانع خط‌مشی‌گذاری رتبه‌بندی شده در سه بعد طراحی و تدوین، اجرا و ارزیابی را به‌همراه ۲۵ مولفه رتبه بندی شده این موانع از دیدگاه خبرگان بر اساس رویکرد ویکور فازی نشان می‌دهد. بر این اساس گویه ی «فراهم نبودن پایگاه اطلاعاتی جامع و منابع و مبانی علمی به‌روز و در دسترس برای خط‌مشی‌گذاری» در رتبه اول و «عدم توجه به مبانی و اصول علمی در خط‌مشی‌گذاری» در رتبه دوم و «وجود

مسائل نظام آموزش عالی از راه دور در جهت اولویت بندی آنها مانع داشتن دانش علمی و تخصص در خصوص خطمشی گذاری‌ها است. چرا که داشتن تخصص در زمینه خطمشی گذاری، سازوکار مهمی است که به بهره گیری از شواهد علمی در خطمشی گذاری کمک می‌کند. تخصص در خطمشی گذاری از دو حیث مطرح است. نخست اینکه خطمشی گذاران باید در هر حوزه‌ای که فعالیت می‌کنند، نسبت به قلمرو فعالیتشان و مسائلی که در آن حوزه است، دانش و تخصص لازم را داشته باشند و در مورد آن موضوعی که قرار است خطمشی برای آن تدوین شود، افرادی مطلع باشند. دومین مقوله‌ای که می‌توان درباره تخصص اظهار کرد، برتری دانش خطمشی گذاری نسبت به دانش تخصصی موضوعی است؛ یعنی برای خطمشی گذارانی که در حوزه خطمشی گذاری عمومی فعالیت می‌کنند، تسلط به دانش خطمشی گذاری ضرورت دارد و در صورت دارا بودن دانش عمومی خطمشی گذاری، می‌توانند از خبرگان و متخصصان موضوعی استفاده کنند که قرار است برای آن خطمشی تدوین شود و با استفاده از اطلاعات و آمار و شواهد کافی، زمینه تدوین خطمشی‌های مطلوب را فراهم کنند. مطالعات تطبیقی که در آنها به چالش‌ها و مسائل مختلف در حوزه خطمشی گذاری‌ها در سازمان‌های مختلف از جمله آموزش عالی پرداخته شده است می‌تواند به عنوان منابعی برای دانش افزایی در این حوزه باشد. تجربیات گذشته سازمانی و ملی از دیگر منابع بهره مندی در حوزه خطمشی گذاری‌ها است. مطالعه نظریه‌ها و تئوری‌های علمی می‌تواند به افراد و مدیران در فرایند خطمشی گذاری‌های صحیح و مناسب در کنار سایر منابع کمک نماید. تدوین اسناد مرتبط با خطمشی منطبق با اصول علمی، شناسایی مسائل عمومی جامعه و اولویت بندی آنها برای نتایج این تحقیق نشان داد که مبانی نظری کافی مرتبط با خطمشی منطبق با اصول علمی در نظام آموزش عالی به معنای عام و آموزش عالی از راه دور در کشور وجود ندارد که این خود منجر به این می‌شود که در تولید دانش خطمشی گذاری همت کافی صورت نگرفته است و درک درستی از خطمشی‌های پیش رو به وجود نیامده است. قدرت مناسب و مشروع برای راهبری خطمشی گذاری در آموزش عالی قدرت شناختی، علمی، تخصصی و خبرگی حرفه‌ای است و نه قدرت سیاسی و سلسله‌مراتبی. فرایند خطمشی گذاری برای بخش دانش بدون مشارکت کامل و همه جانبه کنشگران واقعی این بخش، برای آنها، بی‌معنا خواهد بود و در نتیجه، کارایی و اثربخشی لازم را نیز نخواهد داشت. یافته‌های این پژوهش نتایج با یافته‌های آریا و همکاران (۲۰۲۳)، رجائی (۱۴۰۱)، کریمخانی و همکاران (۱۳۹۹)، ضابط پور کردی و همکاران (۱۳۹۸)، عباسی و همکاران (۱۳۹۷)، عباسی و بیگی (۱۳۹۵)، فراست خواه (۱۳۹۲)، قلی پور و دیگران (۱۳۹۰) همخوانی دارد.

نتایج موانع خطمشی گذاری در بعد اجرا نشان داد تعدد نهادهای خطمشی گذار، نبود اراده و بی اعتقادی و تعهد در اجرای خطمشی‌ها،

عملکردها» در رتبه ششم به‌عنوان تأثیر گذارترین مولفه‌ها و «غفلت از میزان تأثیر گذاری وابستگی بودجه نظام آموزش عالی از دور در خطمشی گذاری» کم اثر گذارترین مولفه از موانع خطمشی گذاری در نظام آموزش عالی انتخاب شدند.

بحث و نتیجه گیری

هدف این پژوهش شناسایی و اولویت بندی موانع خطمشی گذاری در نظام آموزش عالی از راه دور با استفاده از تکنیک ویکور فازی بود. چرا که نیل به مقصود و کسب توفیق در تحقق رسالت‌های علمی، آموزشی و پژوهشی دانشگاه‌ها نیازمند بازنگری سیاست‌های این حوزه و بهره گیری از استراتژی‌های مؤثر برای پیشبرد برنامه‌ها و طراحی مورد نظر است. بر این اساس نگاهی بر جایگاه و اعتبار جهانی آموزش عالی و مؤسسات دانشگاهی از راه دور کشور به‌ویژه در مقایسه با تجارب آموزش عالی دیگر جوامع نشان می‌دهد که خطمشی‌ها، استراتژی‌های و رویکردهای توسعه‌ای در این حوزه از توفیق چندانی برخوردار نبوده و به دستاورد درخوری نه از بعد آموزشی و نه از بعد پژوهشی نینجامیده است (صاعد موجشی و عزیزی، ۱۳۹۶). این ناکارآمدی ریشه در علل و عوامل متعددی دارد که در مطالعه حاضر به یکی از آن جنبه‌ها پرداخته شده است. در این راستا نتایج یافته‌ها منجر به شناسایی موانع خطمشی گذاری در سه بعد طراحی و تدوین، اجر و ارزیابی گردید. در بعد طراحی و تدوین تحلیل نتایج نشان داد که نبود دانش و احساس تعهد و مهارت‌های لازم در خطمشی گذاران و مجریان، فراهم نبودن پایگاه اطلاعاتی جامع و منابع و مبانی علمی به‌روز و در دسترس برای خطمشی گذاری، رعایت نکردن مبانی و اصول علمی در خطمشی گذاری، عدم توجه به نیاز سنجی در در خطمشی گذاری، بی توجهی به کیفیت و اثر بخشی نظام آموزش عالی از راه دور در تدوین خطمشی گذاری، تدوین خطمشی گذاری مبهم و کلی و آرمان گرایانه، غفلت از میزان تأثیر گذاری وابستگی بودجه نظام آموزش عالی از دور در خطمشی گذاری نبود ضوابط و مقررات شفاف و قابل اعتماد در تدوین خطمشی گذاری، وجود سیاست زدگی در خطمشی گذاری نظام آموزش عالی کشور در ارتباط با نظام آموزش از راه دور از موانع این بعد می‌باشند. یافته‌های تحقیق در رتبه بندی موانع خطمشی گذاری در نظام آموزش عالی از راه دور در این بعد از نظر متخصصان نشان می‌دهد که فراهم نبودن پایگاه اطلاعاتی جامع و منابع و مبانی علمی به‌روز و در دسترس برای خطمشی گذاری در رتبه اول و عدم توجه به مبانی و اصول علمی خطمشی گذاری در نظام آموزش عالی به تبع آن نظام آموزش از راه دور در رتبه دوم قرار گرفته است. در تبیین این یافته‌ها می‌توان بیان داشت که عدم تدوین اسناد مرتبط با خطمشی منطبق با اصول علمی، عدم تلفیق مبانی ایدئولوژیک با روندهای جهانی در حوزه خطمشی گذاری، عدم ایجاد یک رویکرد نظام مند برای خطمشی گذاری، نبود هماهنگی و تعامل میان نهادهای خطمشی گذار، نبود ضمانت اجرایی و مالی برای خطمشی‌های مدون، عدم شناسایی

موجب پایین آمدن میزان اثر بخشی و کارآمدی ساختار می‌شود. ساختار سازی نادرست برای خط‌مشی گذاری در آموزش عالی موجب می‌شود که ترتیب ساختارهای آموزش عالی با استعدادها و علایق دانشگاهیان همسو و سازگار نباشد و آنچه را که خط‌مشی گذاری می‌شود بیشتر در خدمت اهداف و آرمان‌های بیرون از آموزش عالی نظیر تربیت شهروند مطیع و جامعه پذیر افراد باشد. توجه به منابع انسانی و ویژگی‌های فردی آنها که به قابلیت‌ها، دانش‌ها و مهارت‌های آنها اشاره دارد، رویکردی جامع برای توجه به حوزه خط‌مشی گذاری در نظام آموزش عالی از راه دور است. بنابراین کمبود منابع انسانی متخصص، متعهد و حرفه‌ای در خط‌مشی گذاری موجب عدم تطبیق مسئولیت‌های محوله در فرایند خط‌مشی گذاری می‌شود. چرا که فرایند خط‌مشی گذاری کشورها در حوزه آموزش عالی و به تبع آن در حوزه نظام آموزش عالی از راه دور، بر گرفته از برنامه علم و فناوری آن کشور بوده که حاوی اطلاعاتی از وضع موجود آن‌هاست. بر این اساس اجرای خط‌مشی مناسب نیاز به شناخت تجربیات سایر کشورها دارد و تجربه‌های موفق می‌تواند دانش و منابع کافی و مهارت‌های لازم را در اختیار افراد در مسیر تدوین خط‌مشی‌های آینده قرار دهد و نیروی انسانی متخصص، متعهد و حرفه‌ای کافی در حوزه خط‌مشی گذاری داخلی تربیت شود. این نتایج با یافته‌های، اوکتای رینا و همکاران (۲۰۲۴)، این ایزو (۲۰۲۲)، الجبار (۲۰۱۸)، اولیور و همکاران (۲۰۱۴). تامرس (۲۰۱۱)، مکائیلی و همکاران (۱۴۰۲)، رجائی (۱۴۰۱)، مقدس پور و دیگران (۱۳۹۹)، کریمخانی و همکاران (۱۳۹۹)، ضابط پور کردی و همکاران (۱۳۹۸)، هدایتی و صالحی عمران (۱۳۹۸)، عباسی و همکاران (۱۳۹۷)، عباسی و بیگی (۱۳۹۵)، بزرگ نژاد و شریف‌زاده (۱۳۹۵)، مهدی (۱۳۹۴)، قلی پور و دیگران (۱۳۹۰) همخوانی دارد.

موانع خط‌مشی گذاری در بعد ارزیابی از دیگر یافته‌های این تحقیق است. نتایج نشان داد که عدم ارزیابی و تضمین‌های مختلف جهت ارزیابی فرایند خط‌مشی گذاری از جانب نهادهای متولی، تعامل ضعیف نهاد شورای عالی انقلاب فرهنگی به‌عنوان متولی خط‌مشی گذاری‌ها در جهت ارزیابی نتایج خط‌مشی‌ها، عدم توجه به بازخواست‌های مختلف در ارزیابی خط‌مشی‌ها، فقدان رویکرد جامع و تعامل نهادهای متولی خط‌مشی گذاری جهت ارزیابی عملکردها، فقدان نظارت دقیق بر مراحل خط‌مشی گذاری از جمله موانع احصاء شده در این بعد می‌باشند. نتایج یافته‌ها در رتبه بندی موانع خط‌مشی گذاری در این بعد از نظر متخصصان نشان می‌دهد که عدم ارزیابی و تضمین‌های مختلف جهت ارزیابی فرایند خط‌مشی گذاری از جانب نهادهای متولی و تعامل ضعیف نهاد شورای عالی انقلاب فرهنگی به‌عنوان متولی خط‌مشی گذاری‌ها در جهت ارزیابی نتایج خط‌مشی‌ها از اثرگذارترین موانعی است که در رتبه‌های پنجم و ششم قرار گرفتند. در تبیین این نتایج می‌توان بیان داشت که حدود اختیارات و نحوه تعاملات نهادهای خط‌مشی گذار در خصوص ارزیابی از عملکرد خط‌مشی‌ها وجود ندارد این امر ناشی از متفاوت بودن نظام

مبهم بودن و مشخص نبودن شرح وظایف جهت اجرای خط‌مشی گذاری در نظام آموزش عالی از راه دور، کمبود منابع انسانی، مالی، مادی و فناوری جهت اجرای خط‌مشی گذاری، پشتیبانی نکردن مناسب به‌منظور اجرای خط‌مشی‌های مدون، نبود همکاری‌های بین سازمانی در اجرای خط‌مشی گذاری این نوع نظام آموزشی، نبود استقلال نسبی و نگاه جناحی و سیاسی به اجرای خط‌مشی گذاری، عدم مشارکت گروه‌های مختلف در اجرای خط‌مشی گذاری، وجود ضعف ساختاری در خط‌مشی گذاری نظام آموزش عالی کشور در ارتباط با نظام آموزش عالی از راه دور، تغییر جهت و از دستور خارج شدن خط‌مشی‌های تدوین شده در مرحله اجرا به دلیل تغییرات سیاسی و مدیریتی، عدم ثبات مدیریتی ناشی از تغییرات سیاسی از جمله این موانع هستند. یافته‌های تحقیق در رتبه بندی موانع خط‌مشی گذاری در نظام آموزش عالی از راه دور در این بعد از نظر متخصصان نشان می‌دهد که وجود ضعف ساختاری در خط‌مشی گذاری نظام آموزش عالی کشور در ارتباط با نظام آموزش عالی از راه دور و کمبود منابع انسانی، مالی، مادی و فناوری جهت اجرای خط‌مشی گذاری در رتبه‌های سوم و چهارم قرار دارند. در تبیین این نتایج می‌توان بیان داشت که؛ اجرای خط‌مشی‌ها یکی از مسائل اساسی فراروی سازمان‌های دولتی که به تبع نظام آموزش عالی از راه دور نیز از این قاعده مستثنا نیست. است؛ زیرا توانمندی دولت در اجرای مقاصدش به ساماندهی و اجرای موفق خط‌مشی‌هایی وابسته است که تدوین کرده است. بنابراین اجرای خط‌مشی یک مرحله بسیار سخت از چرخه خط‌مشی گذاری است؛ زیرا در این مرحله است که مداخله واقعی دولت و پیامدهای آن دیده می‌شود که با مطالعه این مرحله سعی بر شناخت آنچه پس از تصمیم‌گیری واقع می‌شود، معطوف می‌شود. یکی از استلزامات فرایند هر خط‌مشی وجود ساختار سازمانی چابک و مناسب است. تعدد نهادهای خط‌مشی گذار باعث در ماندگی در انتخاب میان تمرکزگرایی و تمرکززدایی در فرایند خط‌مشی گذاری در آموزش عالی و به تبع آن در نظام آموزش عالی از راه دور می‌شود. در نتیجه موجب خلط کردن تمرکزگرایی با سلسله مراتب قدرت و نیز خط‌مشی گذاری با قانون گذاری می‌شود و یک خط‌مشی متمرکز وجود نمی‌آید و در نتیجه موجب اعمال تمرکزگرایی در آموزش عالی به شیوه نادرست خواهد بود. همچنین وجود ضعف ساختاری در خط‌مشی گذاری نظام آموزش عالی کشور در ارتباط با نظام آموزش از راه دور باعث نبود یک پایگاه اطلاعاتی یکپارچه، معتبر، در دسترس و به‌روز برای خط‌مشی گذاری و تبیین نکردن شرح وظایف، حدود و اختیارات و نحوه تعامل افراد و نهادهای خط‌مشی گذار می‌شود هم افزایی میان آنها شکل نگیرد و در نتیجه در صورت بروز اختلافات میان آنها یک ساز و کار و مرجع مشخص برای حل اختلافات وجود نخواهد داشت. ساختار نسبت به آنچه را که برای آن در صدد خط‌مشی گذاری هستند، پاسخ‌گو نخواهد بود. تعدد نهادهای خط‌مشی گذار باعث می‌شود که ارتباطات مورد نیاز میان آنها در رابطه خط‌مشی گذاری شکل نگیرد و در نتیجه

۶. فراهم آوردن ضمانت‌های قانونی جهت تدوین، اجرا و ارزیابی خطمشی‌ها.
 ۷. تبیین شرح وظایف، حدود اختیارات و نحوه تعامل نهادهای خطمشی گذار به صورت دقیق و شفاف.

ارزشی و هنجاری نهادهای خطمشی گذار است و نمی‌توان نهادهای خطمشی گذار که در رأس آنها شورای عالی انقلاب فرهنگی قرار دارد، را به پاسخگو کردن و ارائه گزارش از عملکرد در خصوص نتایج خطمشی‌ها در صورت ناکارآمدی و پایین بودن بهره‌وری خطمشی‌ها، بازخواست کرد. چرا که شورای عالی انقلاب فرهنگی به ارائه گزارش‌های ارزیابی از عملکرد اثربخشی خطمشی‌ها ملزم نشده است. بر این اساس تعامل ضعیفی میان نهاد شورای عالی انقلاب فرهنگی به‌عنوان متولی خطمشی‌گذاری‌ها و دیگر نهادها در خصوص ملاک‌های ارزیابی شکل می‌گیرد و بر این اساس تمرکز گرایی در خصوص ارزیابی از فرایند خطمشی‌گذاری به وجود نخواهد آمد چرا که این شورا در قبال سایر نهادها رویکردی از بالا به پایین داشته و این امر منجر به این می‌شود که میان نهادهای خطمشی گذار وحدت رویه در خصوص ارزیابی‌ها به وجود نیاید. فلذا هم افزایی میان نهادهای متولی خطمشی گذار در خصوص نظام آموزش عالی به‌تبع آن نظام آموزش از راه دور که در رأس آنها شورای عالی انقلاب فرهنگی قرار دارد، در خصوص تضمین‌های مختلف جهت ارزیابی خطمشی‌های اجرا شده به وجود نخواهد آمد و موجب اختلاف آنها بر سر میزان عملکردهای اثر بخش خواهد شد. بر این مبنا نتایج این پژوهش با یافته‌های الجبار (۲۰۱۸)، رجائی (۱۴۰۱)، کریمخانی و همکاران (۱۳۹۹)، ضابط پور کردی و همکاران (۱۳۹۸)، هدایتی و صالحی عمران (۱۳۹۸)، عباسی و همکاران (۱۳۹۷)، عباسی و بیگی (۱۳۹۵)، بزرگ نژاد و شریف‌زاده (۱۳۹۵)، مهدی (۱۳۹۴)، قلی پور و دیگران (۱۳۹۰) همخوانی دارد.

بنابراین نظام عالی از راه دور در صورتی می‌تواند پایدار، پیشرو و موفق باشد که در صدد رفع موانع پیش رو خطمشی‌گذاری خویش باشد که پیشنهاد می‌شود میزان رفع خطمشی‌های پیش روی این زیر نظام آموزش عالی در مطالعات آتی مورد بررسی قرار گیرند. نتایج یافته‌ها در خصوص موانع شناسایی شده نشان از ضرورت تغییر در فرایند خطمشی‌ها در نظام دانشگاهی عالی از راه دور و انطباق فعال با شرایط محیطی و فناوری جدید دارد، که پیشنهاد می‌گردد:

۱. تدوین مبانی علمی خطمشی‌گذاری در قالب شیوه‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های اجرایی.
۲. فراهم نمودن پایگاه اطلاعاتی یکپارچه، جامع، به‌روز و در دسترس برای خطمشی‌گذاری
۳. تقویت ساختار منسجم، جامع و کارآمد در آموزش عالی از راه دور و اجماع بر سر رویکرد اداره این نوع نظام آموزشی بر اساس اهداف، رسالت‌های آن در خطمشی‌گذاری‌ها.
۴. تربیت و پرورش نیروی انسانی متخصص، حرفه‌ای، متعهد، معتقد به خطمشی‌گذاری در فرایند خطمشی‌گذاری
۵. سنجش و پشتیبانی مالی کافی و در نظر گرفتن ابزارهای پیاده‌سازی خطمشی.

References

- Abbasi, T. Gholipour, R & Hadi, M. (2018). Identifying facilitating factors for evidence-based policy making in the field of science, research and technology. *Quarterly Journal of Strategic Studies of Public Policy*, 8(26): 65-84. [In Persian]
- Aljaber, A. (2018). E-learning policy in Saudi Arabia: Challenges and successes, *Research in Comparative & International Education*, 13(1): 176-194.
- Alvani, M & Sharifzadeh, F. (2012). Public policy-making process. Tehran: Allameh Tabatabaei University Press. [In Persian]
- Alvani, M. (2016). Decision making and determining government policies. Tehran: SAMT Publications. [In Persian]
- Anderson, E.J. (2011). Public policy making: an introduction seventh edition. Boston: Wadsworth publishing.
- Arya, P. Agrawal, D. Yadav, M & Dadwal, S. (2023). Factors Affecting Strategic Implementation of Higher Education Policies: A Study of State Public Universities In India, *International Journal of Research and Analytical Reviews*, 10(4): 32-340.
- Asadi Far, R. (2011). Designing a Model for Policy Analysis in Iran. Doctoral dissertation. Tarbiat Modares University. [In Persian]
- Barzegarnejad, A & Sharifzadeh, F. (2016). Studying the impact of implementing higher education policies considering the evaluation of the third, fourth, and fifth development plans of the Islamic Republic of Iran on the performance of the Ministry of Science, Research and Technology. *Quarterly Journal of Research in Educational Systems*, 10(33): 119-170. [In Persian]
- Batterfoss, S. (2009). Examining the Policy implementation: Methuen: London.
- Bavili, S. Daneshfard, K. Aghamohammadi, D & Alinejad, A. (2022). Providing an evaluation model for Iran's higher education policies based on the general policies of the system in the field of education. *Scientific Quarterly of National Defense Strategic Management Studies*, 6(24): 95-124. [In Persian]
- Chen, L.Y. Wang, T.C. (2009). Optimizing Partners Choice in IS/IT out Sourcing Projects: The Strategic Decision of Fuzzy VIKOR. *International Journal Production Economics*, 120(2): 233-242.
- Daneshfard, K. (2013). Fundamentals of public policy making. Tehran: Niaz Publications. [In Persian]
- Devi, K. (2011). Extension of VIKOR method in intuitionistic fuzzy environment for robot selection, *Expert Systems with Applications*, 38(14): 14163-14168.
- Enyiazu, F. A. (2022). The Problems of Educational Policy Implementation and Its Influence on the Welfare of Teacher Labor Market in Nigeria. *Open Access Library Journal*, 9: 1-22.
- Farasatkah, M. (2013). Critique of the higher education policy model in Iran: Abstract of the discussion by Maqsood Farasatkah at the Chair of Social Critique of Higher Education Policies. Iranian Sociological Association. [In Persian]
- Fleacă, E. Marin, A & Fleacă, B. (2016). The challenges of Romanian higher education—a review on the key enablers for modernization. *Procedia Technology*, 22, 1121-1128.
- Frederickson, G. H. & Smith, K. B. (2013). The public administration theory primer: Essentials of public policy and administration. Boulder, CO: Westview Press.
- Gholipour, R. Danaeefard, H. Zarei Matin, H et al. (2011). Presenting a model for implementing industrial policies: A case study in Qom Province. *Organizational Culture Management*, 24: 103-130. [In Persian]
- Ghorbanian, M. Ghahramani, M & Abolghasemi, M. (2020). Identifying the components of good governance in Iran's higher education system. *Quarterly Journal of New Educational Thoughts*, 59: 53-82. [In Persian]
- Gorjipour, H & Khashei, V. (2019). Evaluation model of the cultural policy-making process with a qualitative study approach to cultural documents of the Islamic Republic of Iran. *Government Management Quarterly*, 11(1): 47-72. [In Persian]

- Hedayati, A & Salehi Omran, E. (2018). Conceptualizing an indigenous evidence-based policy-making model in Iranian higher education. *Journal of Executive Management*, 10(20): 39-66. [In Persian]
- Kaplaner, C. Knill, Ch & Steinebach, Y. (2025). Policy integration in the European Union: mapping patterns of intersectoral policy-making over time and across policy sector, *Journal of European Public Policy*, 32(1): 26-51.
- Karimkhani, H. Delkhosh Kasmaei, A & Oladian, M. (2020). Identifying the components of improving the policy-making process in the national higher education system. *Jundishapur Journal of Educational Development*, 11(3): 372-385. [In Persian]
- Kraft, M. E & Furlong, S. R. (2015). *Public policy; analysis and alternatives* (50th Ed.). U.S.A: Sage Publication.
- Mehdi, R. (2015). Futures studies of higher education: Strategies and consequences of university adaptation to environment and society. *Journal of Management and Development Process*, 28(1): 31-54. [In Persian]
- Mikaeili, N. Paknejad, H. Esmaili, B. (2023). Barriers And Problems in The Implementation of Educational Strategies from The Point of View of School Administrators, *The Journal of School Administration*, 11(2):105-119.
- Mirghafouri, H. Shabani, A. Mohammadi, K & Mansouri Mohammadabadi, S. (2016). Identifying and ranking factors affecting the improvement of educational service quality using a combined fuzzy VIKOR approach and interpretive structural modeling. *Journal of Education and Evaluation*, 9(2): 13-33. [In Persian]
- Moghaddaspour, S. Danaeefard, H. Fani, A.A & Khaef Elahi, A.A. (2020). Antecedents and consequences of market-oriented policy in Iranian higher education. *Journal of Science and Technology Policy*, 13(1): 55-72. [In Persian]
- Mohammadzadeh Kalati, M. Memarzadeh Tehrani, A. Kameli, M.J et al. (2024). Identifying and ranking factors affecting the implementation of human resources policy with emphasis on the Civil Service Management Law. *Scientific Quarterly of Strategic and Macro Policies*, 12(45): 2-23. [In Persian]
- Nasiri Firouz, A & Eskandari, M. (2023). Explaining the challenges of cultural policy making in higher education institutions in the stages of formulation, implementation and evaluation. *Journal of Culture Management*, 7(61): 1-17. [In Persian]
- Oktiarina, V. Syarifudin, E & Suherman, S. (2024). Analysis of Education Policy on the Implementation of Post-Covid-19 Distance Learning. *Edunesia. Jurnal Ilmiah Pendidikan*, 5(1): 40-55.
- Oliver, K et al. (2014). New directions in evidence-based policy research: a critical analysis of the literature. *Health Research Policy and Systems*, 12(34): 1-11.
- Rajaei, A. (2022). Pathology of higher education policy making in Iran. *Iranian Higher Education Journal*, 14(3): 20-39. [In Persian]
- Sabouri, H. Givorbani, H & Hagh Shenasi Kashani, F. (2020). Identifying the dimensions and components of the optimal model of the policy-making process in Iran's education system. *Quarterly Journal of Education*, 37(1): 7-32. [In Persian]
- Saed Mocheshi, L & Azizi, N. (2017). Analysis of quantitative and qualitative dimensions of higher education system policy making in Iran. *Quarterly Journal of Strategic and Macro Policies*, 8(10): 84-166. [In Persian]
- Sanayei, A. Mousavi, S. F & Yazdankhah, A. (2010). Group decision making process for supplier selection with VIKOR under fuzzy environment. *Expert Systems with Applications*, 37(1), 24-30.
- Scherer, A. G palazzo, G and seidl, D. (2011), Managing legitimacy in complex and heterogeneous environments: sustainable development in a globalized world. *Journal of management studies*, 50: 259 – 284.
- Schwab, K & Porter, M. E. (2008). *The Global Competitiveness Report 2008-2009*. Geneva: World Economic Forum.
- Tummers, L.G. (2011). Explaining the willingness of public professionals to implement new policies: A policy alienation framework. *International Review*

- of Administrative Sciences, 77(3), 555-581.
<https://www.researchgate.net/publication/235998640>.
- Yalcin, N. Bayraktaroglu, A & Kahraman, C. (2012). Application of fuzzy multi-criteria decision making methods for financial performance evaluation of Turkish manufacturing industries. *Expert Systems with Applications*, 39(1), 350-364.
- Yamani Dozi Sorkhabi, M. (2018). *Quality in higher education*. Tehran: SAMT Publications, 3rd ed. [In Persian]
- Zabetpour Kordi, H. Amin Bidokhti, A. Rezaei, A.M & Salehi Omran, E. (2019). Identifying and prioritizing obstacles and challenges in implementing higher education policies in Iran. *Journal of Sociology of Social Institutions*, 6(13): 203-230. [In Persian]